MAATALOUS

Pienet lehmät liikkuvat paremmin, mikä on robottilypsyssä tärkeää. Lisäksi ne ovat helpompia käsitellä ja syövät vähemmän. **LYPSYKARJATILALLINEN SONJA EK-JOHANSSON, PARAINEN**

Lypsyrotuisten risteytys harvinaista

Suomalaiset maidontuottajat luottavat yhä vakaasti puhdasrotuisiin karjoihin, vaikka risteytykset ovat yleistyneet hieman viime vuosina.

Puhdasrotuisten lehmien osuus tuotosseurantaan kuuluvissa suomalaiskarjoissa on yhä yli 95 prosenttia.

Eri rotujen risteytyksiä on rekisteröity maidontuotantoon kaikkiaan runsaat 10 000, eli hieman yli 4 prosenttia tuotosseurannan lypsylehmistä.

”Risteytykset ovat lisääntyneet vähän. Jokunen vuosi sitten niiden osuus oli 2,1 prosenttia”, vientipäällikkö **Seppo Niskanen** Viking Geneticsistä kertoo.

Lihantuotannossa risteytystä hyödynnetetään tottuneemmin ja myös perimältään heikkotasoisten lypsylehmien siemennys liharodulla on melko tavallista. Tällöin jälkeläiset päätyvät teuraskasvatukseen.

Rodun vaihtaja risteyttää

Pro Agrian lypsyrotutilaston risteytysluvuissa näkyvät vahvasti karjat, jotka vaihtavat tilan valtarotua risteytyksen kautta.

Ayrshire-lehmästä (ay) ja holstein-sonnista syntyneitä lypsylehmiä on huhtikuisessa tilastossa melkein 4 700. Holstein-lehmästä ja ay-sonnista syntyneitä taas on runsaat 1 500.

Holsteinin suosio näyttäisi kasvavan suomalaisissa lypsykarjoissa.

Tanskassa rotujen suhteet menevät toisin, punaisen rodun käyttö holsteinien siemennyksissä on yleisempää kuin päinvastoin.

Seuraavaksi yleisimpiä risteytyksiä ovat ay-emosta ja länsisuomenkarjan (lsk) sonnista syntyneet jälkeläiset, niitä on 269. Holstein-emosta ja lsk-sonnista syntyneitä on 133.

Uudet rodut nähtävissä

Niskanen arvioi, että risteyttämisen kasvussa näkyvät myös Suomessa uudet rodut, kuten jersey ja brown swiss. Jerseyn ja ay:n risteytyksiä oli huhtikuussa 80 ja jersey-holstein-lehmiä 40.

Lypsykarjoissa on jonkin verran myös lypsyrodun sekä simmental- ja aberdeen angus -rotujen risteytyksiä.

Lisäksi lypsykarjoissa on lähes 3 000 lehmää, joiden emän tai isän rotu on kirjattu tuntemattomaksi. Ryhmään lukeutuvat myös monen rodun risteytykset.

Pieni ei tarvitse heteroosia

Eniten Suomessa risteytettiin 1960- ja 1970-luvuilla, kun tilat siirtyivät suomenkarjasta ayrshireen ja friisiläiseen, josta myöhemmin holsteiniin.

Sittemmin suomalaistilat ovat keskittyneet puhdasrotujalostukseen, Niskanen kertaa.

Maidontuotantoon merkittyjen lehmien rodut 4/2013

Lähde: Pro Agria Keskusten liitto, Tuotosseuranta

MT: Isän rotu \ Emän rotu	Tuntematon	Ayrshire	Holstein	Brown Swiss	Aberdeen Angus	Simmental	Jersey	Länsisuomenkarja	Itäsuomenkarja	Pohjoissuomenkarja
Tuntematon	0	1 670	1 277	0	3	1	0	17	2	0
Ayrshire	0	136 208	1 517	0	6	6	4	117	2	19
Holstein	2	4 697	85 543	0	4	5	1	53	7	11
Brown Swiss	0	12	2	14	0	0	0	1	0	0
Aberdeen Angus	0	23	9	0	2	0	0	0	0	0
Simmental	0	20	22	0	1	6	0	0	0	0
Jersey	0	80	40	0	0	0	74	9	0	2
Länsisuomenkarja	0	269	133	0	0	0	0	1 511	7	8
Itäsuomenkarja	0	23	8	0	0	0	0	5	349	4
Pohjoissuomenkarja	0	87	51	0	0	0	0	9	8	408

Hän arvelee, että yksi syy risteyttämisen harvinaisuuteen on karjojen pieni keskikoko.

”Lehmät tunnetaan yksilöinä, joten meillä ei esiinny esimerkiksi hedelmällisyyteen ja sukusiitokseen liittyviä ongelmia samassa mittakaavassa kuin isoissa karjoissa.”

Yksi syy voi olla jalostusarvoissa. ”Niitä seurataan meillä tarkasti. Risteytyksille jalostusarvoja ei vielä pystytä laskemaan, koska ei tiedetä mikä on perimän ja mikä risteytyksen vaikutusta.”

Kolmesta parhaat edut

Risteytystä käytetään risteytyselinvoiman eli heteroosin hyötyjen saavuttamiseen mutta myös korjaamaan holsteinin hedelmällisyysongelmia.

Joskus holstein-karjojen ensikoita siemennetään ayrshirellä tai suomenkarjalla helpompien poikimisten toivossa.

”Se ei ehkä ole ihan oikein. Lehmän pitäisi poikia oman rotunsa vasikka.”

Onnistunut risteytys perustuu aina puhdasrotuisten jalostukseen ja tarkkaan suunnitelmaan.

Heteroosi maksimoituu kolmen rodun yhdistelmässä. Maailmalla suosittu esimerkki on holsteinin ja Viking redin jälkeläinen, joka siemennetään montbeliardélla.

Risteytysmuotoa kutsutaan Pro Cross -ohjelmaksi. Se on osaltaan vahvistanut ruotsalaisen punaisen rodun ja suomalaisen ayrshiren vientiä.

Maailmalla tavallinen tapa

Maailmalla risteytys on yleistä. Sitä suositaan muun muassa USA:ssa ja Uudessa-Seelanissa.

Suuri osa Viking Geneticsin maailmalle viemästä punaisten rotujen spermasta menee risteytyskäyttöön, jalostusjohtaja **Auli Himanen** Viking Geneticsiltä kertoo. Myös Ruotsissa ja varsinkin Tanskassa risteyttäminen on selvästi Suomea suositumpaa.

Niskanen uskoo, että risteytys yleistyy myös Suomessa karjakoon kasvaessa.

Faballa on tarjota risteytyksestä kiinnostuneille tiloille suunnitteluapua ja risteytysopas.

”On muistettava, että risteytys sinänsä ei ole ratkaisu, vaan tilan ongelmat on selvitettävä erikseen. Risteytys on hyvä työkalu, jota on osattava käyttää oikein”, Niskanen painottaa.

TERHI TORIKKA

RISTEYTYS

Suunnittelua tarvitaan

Tavoitteena risteytyselinvoima eli heteroosi, jossa jälkeläiset ovat parempia kuin vanhempiensa keskiarvo.
Vaikuttaa eniten terveyteen ja hedelmällisyyteen, joilla on alhainen periytyvyys.
Taustalla halu tuottaa hyviä tuotantoeläimiä tai siirtyä rodusta toiseen.
Yksinkertaisimmillaan risteytetään kahta puhdasta rotua.
Kolmen rodun risteytyksessä tuotetaan ensin maidontuotantoon sopivia jälkeläisiä, jotka siemennetään liharodulla. Näiden jälkeläiset päätyvät teuraskasvatukseen.
Rotaatioristeytyksessä kolmannen rodun jälkeen palataan ensimmäiseen heteroosin säilyttämiseksi. Käytetään muun muassa USA:ssa.
Heteroosivaikutus heikentyy, jos risteytyksiä risteytetään edelleen keskenään.
Sukusiitoksessa paritetaan keskenään sukua olevia. tavoitteena perimän yhtenäistäminen ja vaihtelun vähentäminen. Riskinä ovat elinvoimaisuuden heikentyminen sekä mahdollisten haitallisten peittyvien geenien esilletulo.
Risteytyksen riskejä: Roduille tyypilliset geeniyhdistelmät voivat kadota, jalostusarvojen ennustaminen vaikeutuu, eläinten markkina-arvo laskee.
Lähde: Risteytysopas (Pro Agria Oulu, MaitoManagement 2020)

Laitumelle laskua pääsee katsomaan yli 20 maitotilalle

Suuren suosion saaneet laitumellelaskutapahtumat jatkuvat tänä vuonna. Yleisö pääsee yli 20 maitotilalle katsomaan, miten lehmät kirmaavat kesäksi vapauteen.

Valio ja valiolaiset osuuskunnat järjestävät yhteensä 21 tapahtumaa. Myös Arla Ingmanilla on suunnitteilla oma tapahtuma, mutta sen aikataulu ei vielä ole tiedossa.

Ensimmäiset tapahtumat järjestettiin jo viime lauantaina. Lisää on luvassa 18., 21., 24., 25. ja 26.5.

Valio käynnisti Laitumellelasku-tapahtumansa viime vuonna, ja silloin kävijöitä oli 5 000. Nyt yleisöä odotetaan huomattavasti enemmän.

Valion ja osuuskuntien yhteistyökumppaneina toimivat muun muassa Pro Agria, MTK ja monet paikalliset yritykset, yhdistykset ja hankkeet.

MT ottaa vastaan lukijoiden parhaita otoksia laitumellelaskusta osoitteeseen lukijankuva@maaseuduntulevaisuus.fi. Julkaisemme parhaat kuvat Facebook-sivullamme.

Voit myös lähettää kuvasi suoraan Facebook-sivullemme.

SATU LEHTONEN
www.valio.fi/laitumelle

Mielenkiintoiset kokeilut piristävät ayrshire-karjaa

PARAINEN (MT)
Paraislaisella maidontuottaja **Andreas Johanssonilla** oli vielä muutama vuosi sitten karjassaan vain ayrshirea.

Päärotu on edelleen vakaasti sama, mutta joukkoon mahtuu jo kuutta eri rotua. Edustettuina ovat kaikki suomalaiset alkuperäisrodut sekä holstein ja jersey.

Lisäksi karjaa piristää muutama persoonallinen risteytys.

”Jokaisella itseään kunnioittavalla maitotilalla pitäisi olla ainakin muutama alkuperäisrotuinen lehmä. Niiden kanssa muistaa, kuinka helppoluontoisia valtarodut ovat”, Andreas ja vaimo **Sonja Ek-Johansson** toteavat nauraen.

Onnistunut sattuma nimeltään Ylva

Risteytykset saivat alkunsa sattumalta, kun holstein-hieho vaimon karjassa ei tullut tiineeksi holsteinista. Se siemennettiin länsisuomenkarjalla (lsk) ja tuloksena oli Ylva.

Hetken aivan aberdeen angukselta näyttäneestä vasikasta kasvoi nupopäinen musta siro lehmä, joka muutti Sonja Ekin mukana Paraisten Heisalaan.

Vahvaluontoinen Ylva on lypsänyt parhaalla kaudellaan 11 362 kilon keskituotoksen. Maidon rasvapitoisuus oli 4,17 ja valkuaispitoisuus 3,27 prosenttia.

Kolmannella lypsykaudella keskituotos oli 9 700, jota varmaankin alensi robotin käyttöönotto.

Parhaillaan Ylva on ummessa ja saa pian neljännen vasikkansa. Myös sen tytär, jonka isä on jersey, poikii tässä kuussa ensimmäistä kertaa.

Lisäksi karjaan syntyy lähiaikoina jerseyn ja pohjoissuomenkarjan risteytys.

”On mielenkiintoista katsoa, mikä yhdistelmä voisi toimia”, Johansson toteaa.

Yksi kokeilu voisi tulevaisuudessa olla dexterin ja kyytön risteytys. Tila hankki viime kesänä neljä dexteriä emolehmiksi.

”Isossa luomukarjassa varmaan kannattaisi”

Faban jalostusvaliokunnan puheenjohtajana toimiva Johansson arvioi, että suurille karjoille risteytysohjelma voi jo olla Suomessakin aivan varteen otettava vaihtoehto.

Toistaiseksi risteytyksistä ei kuitenkaan karjapiireissä juuri puhuta. ”Sillä on ehkä vähän huono maine. Maailmalta on kuitenkin paljon hyviä esimerkkejä, joissa puhdaspopulaatiota ei ole silti menetetty.”

Johansson kertoo, että Tanskassa käytetään paljon kolmirotuohjelmaa, jossa risteytyslypsävät siemennetään liharodulla.

”Suomessa lihan saantoa ei pidetä tärkeänä, mutta maailmalla ajatellaan myös sitä, että lehmästä saisi teuraanakin jotakin.”

JAANA KANKAANPÄÄ

Andreas Johansson ja Sonja Ek-Johansson suosivat karjassaan pientä kokoa ja hyvää tuotosta. Vierellä yksi tilan ensimmäisistä jersey-lehmistä.

Andreas Johansson siementää tilan lehmät itse. 60-päisessä karjassa on kaikkiaan kuutta rotua.

Ummessa olevat lehmät asuvat pihatossa.

Holsteinin ja länsisuomenkarjan risteytys Ylva (oikealla) häviää ayrshireille selvästi koossa mutta ei tuotoksessa.

Oman tilan kohdalla Johansson pitäisi suunnitelmallista risteytystä järkevänä, jos lehmiä olisi 200–300 ja tila olisi luomussa.

”Risteytysvaikutus parantaisi terveyttä, mikä on luomussa hoitorajoitteen vuoksi tärkeää.”

Tavoitteena pienet ja tehokkaat

Johanssonien 60-päinen karja lypsetään robotilla, joka on sovitettu käytettynä vanhaan navettaan.

Tilojen riittävyyden vuoksi on tärkeää, ettei lehmien koko kasva liian suureksi.

Ay-lehmien korkeus pyritään pitämään maltillisena ja jerseyn osuutta karjassa on tarkoitus lisätä sen pienen koon vuoksi. Myös Ylva on hyvä esimerkki pienestä lehmästä, joka tuottaa hyvin.

”Pienet lehmät liikkuvat paremmin, mikä on robottilypsyssä tärkeää. Lisäksi ne ovat helpompia käsitellä ja syövät vähemmän”, emäntä sanoo.

Nykyinen hinnoittelu ei juuri suosi korkeita pitoisuuksia lypsäviä lehmiä.

”Mutta se tulee varmaan muuttumaan”, isäntä arvioi.

TERHI TORIKKA

MAATALOUDESTA LYHYESTI

Ruotsin maitoketju pohtii siirtymistä gm-rehuun

Ruotsalaisilla maitotiloilla ei käytetä muuntogeenistä eli gm-rehua, mutta tilanne saattaa muuttua. Meijeriyhtiö Arla ja maatalouskauppias Lantmännen haluaisivat, että halvempi ja helpommin saatavissa oleva gm-soija otettaisiin käyttöön maidontuotannossa.

Arla vetoaa siihen, että sen tanskalaiset maidontuottajat ovat käyttäneet gm-rehua jo vuosia, ja ruotsalaiset ovat gm-rajoituksen vuoksi heikommassa kilpailuasemassa.

Hyvinvointitietoa hevosenlihakohun vanavedessä

Brittiläisiä broilerintuottajia edustava tuottajajärjestö British poultry producer haluaa tuottajien kertovan kuluttajille nykyistä enemmän ja avoimemmin eläinten hyvinvoinnista ja tuotantotavoista.

Järjestön mielestä tilanne olisi hevosenlihakohun jälkimainingeissa otollinen hyvinvointisatsauksista tiedottamiseen.

”Kuluttajien kasvanut kiinnostus pitää käyttää hyödyksi. Broilerintuotannon hyvinvointistandardeista kertominen voisi kasvattaa lihankulutusta”, toteaa 5,5 miljoonaa broileria vuodessa tuottava **Patric Joice**.

Asiasta kertoo Watt Ag Net -uutissivusto.

Euroopan siipikarja siivitti Zoetista

Kansainvälinen eläinlääkevalmistaja Zoetis kohensi tulostaan neljänneksen viime vuodesta tämän vuoden ensimmäisellä neljänneksellä. Euroopassa kävivät erityisen hyvin kaupaksi sika- ja siipikarjatuotteet.

Eurooppa kuuluu Zoetiksen organisaatiossa samaan kokonaisuuteen Afrikan ja Lähi-idän kanssa. Alue on Yhdysvaltain jälkeen Zoetiksen toiseksi suurin markkina-alue liikevaihdolla mitattuna.

Kuninkaallinen maatilamyymälä ei kannata

Englannin prinssi Charles joutuu sulkemaan maatilamyymälänsä heikon kannattavuuden takia, uutistoimisto Reuters kertoo.

Prinssin maatila on vuodesta 1986 ollut luomutuotannossa. Kahdeksan vuotta sitten sen yhteyteen avattiin myymälä, jossa myydään tilan tuottamia hedelmiä ja vihanneksia.

Vaikka myymälä suljetaan, tilan tuotteita voi kuitenkin edelleen ostaa verkosta.